WIKIVORT
הוולטיס שלנו לכולנו

פרשת מטות

מה בפרשה: סיכום מתומצת של פרשת השבוע

התרת נדרים • נקמת ישראל במדין • הבטחת מזרח הירדן לשבט ראובן וגד וחצי שבט מנשה • הפרשה ועינינה מובאים בלשון קלה וברורה

בתחילת הפרשה מובאים דיני נדרים. הנדר הוא איסור או חומרה שהאדם מטיל על עצמו מרצונו החופשי וכתוצאה מכך נאסר עליו דבר שהוא בעצם מותר לכל אדם אחר. התורה החמירה מאוד בקיום הנדר : "לא יחל (יחלל) דברו, ככל היוצא מפיו יעשה".

התרת נדרים

הנדרים והשבועות חלים רק באיש או אשה מבוגרים שעומדים ברשות עצמם. אולם, נערה שעדיין בבית אביה וברשותו, או אשה נשואה, יכולים בעלה או אביה לפטור אותה מן הנדר ולהפר אותו. ברם, באם הללו שמעו את דבר הנדר ולא הביעו כל התנגדות, חובה עליה לקיים את הנדר במלואו. ניתן גם להתיר את הנדר באמצעות ה"חכם", רב בקיא ומורה הוראה, שיכול למצוא פתח חרטה בנדר - דהיינו, למצוא פרט מסוים שאילו הנודר היה זוכר אותו לא היה נודר כלל - ועל ידי לבטל את הנדר.

הנקמה במדין

המדיינים היו אלה ששלחו את בנותיהם כדי לפתות את בני-ישראל ולהכשילם בעוון עבודה-זרה ובגללם נפלו 24,000 איש מבני-ישראל. על פי ציווי ה' ניגשו ישראל ללחום במדיינים ולנקום את דם אחיהם. מכל שבט יצאו למלחמה אלף איש ובראש המחנה עמד פינחס בן אלעזר הכהן. במלחמה הרסו חילות ישראל את כל ערי מדין ושרפו אותן באש. בקרבות נהרגו כל הגברים המדיינים ובתוכם הרגו בחרב את בלעם. את הנשים והילדים לא הרגו אלא לקחו אותם בתוך שלל המלחמה יחד עם הרכוש.

כשיצא משה לקראת חייליו וראה את ה"שלל" שהביאו איתם קצף עליהם מאוד; "החייתם כל נקבה"! - מדוע השארתם בחיים את אותן נשים שפיתו והסיתו את בני-ישראל לעבודה
זרה וגרמו למגיפה הנוראהז מיד ציוה משה להרוג את כל הנשים הבוגרות.

על מנת להכנס למחנה ישראל היו אנשי הצבא צריכים לטהר את עצמם ולהכשיר את כלי הגויים שלקחו שלל. אלעזר הכהן לימדם כיצד להכשיר את הכלים לפי אופן שימושם. כלי מתכות: זהב, כסף, ברזל ונחושת - שהשתמשו בהם בחמים - יש להגעילם במים רותחים. כלים שנועדו לצליה על האש היה צורך ללבן ואת כל הכלים טיהרו במים (מכאן למדו חז"ל כי יש לטבול את כלי הגויים או אלו שנרכשו מהם במקוה טהרה, לפני השימוש בהם).

את שלל המלחמה חילקו משה ואלעזר לשניים: חלק אחד ליוצאים למלחמה, השני לשאר כל עדת בני-ישראל, כשכל אחד מהם הפריש חלק מסוים מהשלל לכהנים וללויים.

בקשה מיוחדת

כשיצאו בני-ישראל ממצרים לקחו איתם מקנה רב. אך מאחר שפרנסתם במדבר היתה מצויה בשפע, ניתן להם לחם מן השמים ובשר השליו היה מצוי בכל מקום, זנחו את
המרעה. לעומת רוב השבטים חיבבו בני ראובן וגד וחצי משבט מנשה את רעיית הצאן וקנו את הצאן מאחיהם. גם בשלל מלחמת מדין היה מקנה רב ומטבע הדברים הוא הגיע אל השבטים הללו, כך שהיה להם; "מקנה רב . . עצום מאוד". לאחר שבני-ישראל כבשו את צידו המזרחי של הירדן, שהיה משופע

פרשת מטות

בשטחי מרעה וכרי דשא, ביקשו ראובן וגד את רשותו של משה ליישב את השטחים הללו.

בתחילה סירב משה : היעלה על הדעת שאחיכם יצאו למלחמה ואתם תשארו פה! הדבר יגרום לפחד בקרב העם ושוב תשרור האוירה שהיתה לאחר דברי המרגלים. אולם לאחר שהבהירו למשה כי אין הם מפחדים מהמלחמות שיהיו בכניסה לארץ וכתנאי לקבלת מבוקשם הם מוכנים לעמוד בראש כוחות הצבא שיכבשו את הארץ, נענה משה לבקשתם אך חזר והתרה בהם, שאם לא יקיימו את התנאי יקבלו חלק ונחלה בארץ כנען ככל שבטי ישראל.

הצפוי והבחירה במסע החיים

פרשות השבוע מגלות לעינינו את תמונת ההשגחה על כל מסעות חיינו, עם דגש על הבחירה החופשית הניצבת בפנינו בכל מסע ומסע.

<u>מסעות ידועים מראש</u>
פרשות 'מטות' ו'מסעי' הן החותמות את ספר 'במדבר'. החומש שעוסק ברובו בנדודים של עם ישראל במשך הארבעים שנה, באופן נסיעתם המופלאה במדבר הגדול והנורא, כמו גם במאורעות ובניסיונות שעברו. בבואנו אל פרשת 'מסעי' התורה כמו אוספת את כל המסעות ומגלה לנו תמונה מפעימה של מכלול המסעות. הפרשה פותחת, "אֵלֶּה מַסְעֵי בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל, אֲשֶׁר יָצְאוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם--לְצִבְאֹתָם: בְּיַד-מֹשֶׁה, וְאַהֲרֹן. וַיִּכְתֹּב מֹשֶׁה אֶת-מוֹצָאֵיהֶם, לְמַסְעֵיהֶם--עַל-פִּי ה'; וְאֵלֶּה מַסְעֵיהֶם, לְמוֹצָאֵיהֶם". הרמז הראשון נמצא בראשי התיבות של המילים "מַסְעֵי בְּנֵי", מ"ב. סך כל המסעות שעשו בני ישראל היו מ"ב מסעות. לפתע, מתבררת מציאות ההשגחה, כל אותם המסעות שנראו אקראיים לחלוטין, העיכובים, ההמתנות, הטענות והמרידות, בעצם מסתכמים לסך ארבעים ושתיים מסעות. מספר זה מרמז על שם קדוש הנקרא שם מ"ב, או בלשון המקובלים, השם המעלה. שם בן ארבעים ושתיים אותיות המופיע בתפילה הידועה, 'אנא בכח' שנכתבה ע"י רבי נחוניא בן הקנה, שם המוצפן גם בקדיש ובקריאת שמע ובעוד מקומות יסודיים בחייו של כל יהודי.

<u>שם מ"ב</u>
השם הקדוש מתקן את כל הקלקולים שהיו בזמן המלכים "אֲשֶׁר מָלְכוּ בְּאֶרֶץ אֱדוֹם לִפְנֵי מְלָךְ-מֶלֶךְ לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל" (בראשית ל"ו ל"א). כפי שהם מוזכרים בסוף פרשת 'וישלח'. המלכים כולם מתו ורק המלך השמיני שמוזכר היה שלם ומתוקן. בקצרה, המלכים המוזכרים בספר בראשית מרמזים על ענייני גבוהים בקבלה. אלה העולמות שנחרבו, עד שנברא העולם הזה. כל מלך אמר 'אני אמלוך' - ללא שיתוף עם הכלל ובהנהגה של שליטה אנוכית. הדבר גרם לשבירה של העולמות ומהשבירה הזאת נפלו ניצוצות לקליפות. התפקיד שלנו בבריאה זה לברר את הניצוצות מתוך כלל המציאות של העולם הזה ולהעלותם חזרה אל שורשם. הניצוצות נפלו גם אל מקומות שהס"א תפסה אותם בלי שתהיה אפשרות להיכנס לשם, וזה המדבר, "הַגָּדֹל וְהַנּוֹרָא, נָחָשׁ שָׂרָף וְעַקְרָב, וְצִמָּאוֹן, אֲשֶׁר אֵין-מָיִם" (דברים ח' ט"ו). המדבר שאין בו לחלוחית של קדושה. זאת הסיבה שהקב"ה הביא את ישראל שיעשו מ"ב מסעות כנגד השם של 'אנא בכח', השם שסגולתו להעלות את הניצוצות ולתקן את כל המקומות שצריך לתקן, להוציא בולעם מפיהם, להוציא יקר מזולל. המפרש "נחל קדומים", מגלה ברמז שהעלאת ניצוצות משבי הקליפה היא גם התכלית של כל הגלויות. הוא אומר, בראשי התיבות של המילים "אֵלֶּה מַסְעֵי בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל", נמצאות ארבע הגלויות, אדום, מדי (פרס), בבל, יון.

<u>מסעות אישיים</u>
אכן דבר גדול להבין שתכלית כל המסעות של עם ישראל במדבר היתה בדבר תיקונו של עולם ע"י איסוף הניצוצות בכח שם קדוש המתבטא בארבעים ושתיים מסעות מדויקים להפליא. אולם, התמונה נהיית

פרשת מטות

עמוקה עוד יותר כשלומדים את דברי הבעל שם טוב על הפרשה. אומר הבעש"ט, "כל המ"ב מסעות, הם אצל כל אדם מיום היוולדו, עד שובו אל עולמו. להבין זה, כי מיום הלידה והוצאתו מרחם אמו, בחינת יציאת מצרים כנודע", יציאת מצרים היא היציאה מהמייצרים, כמו תינוק היוצא מרחם אמו בלידה, "אחר כך נוסע ממסע למסע עד בואו לארץ החיים העליונה", ממש כפי שעם ישראל הגיעו בסיום המסעות אל ארץ ישראל, ומוסיף שם הבעש"ט, "בודאי נכתבו המסעות בתורה, להורות הדרך הישר לאיש הישראלי, לידע הדרך הישר אשר ילך בו כל ימי חייו" (בעש"ט על התורה, מסעי). שוב אנו רואים איך סיפורי התורה ניצחיים גם בכלל וגם בפרט. עם ישראל העלו ניצוצות במ"ב מסעות במדבר, ואנו, כל אחד, מעלים ניצוצות במ"ב המסעות של חיינו, ביודעין או שלא ביודעין.

<u>הכל צפוי והרשות נתונה</u>

התבוננות פנימית זאת בפרשת 'מסעי', מעוררת את שאלת הבחירה החופשית. אם ארבעים ושתיים המסעות של כל אחד מאתנו קבועים, מה בדבר הבחירה החופשית שלנו? ועוד שהבעל שם טוב מביא את הפסוק מתהילים, "מֵה', מִצְעֲדֵי-גֶבֶר כּוֹנָנוּ; וְדַרְכּוֹ יֶחְפָּץ" (תהילים ל"ז), ואומר, "האדם חושב שכל מקום שהוא הולך אליו זה לפי חפצו ועניניו, ובאמת הקב"ה מוליכו". הדברים מתבהרים כשמסתכלים בשמות שנתנה התורה לכל אחד מהמסעות. אומר הבעש"ט, "וידוע שכל המסעות הם בחינת קדושים וטהורים", זאת אומרת שהתוואי של כל ארבעים ושתיים המסעות היה כולו נקי מתקלות והיה כמסלול של עליה רוחנית טהורה. אלא שכתוב בתורה, "וַיִּכְתֹּב מֹשֶׁה אֶת-מוֹצָאֵיהֶם, לְמַסְעֵיהֶם-עַל פִּי ה', וְאֵלֶּה מַסְעֵיהֶם, לְמוֹצָאֵיהֶם". התורה כותבת פעם אחת, "מוצאיהם למסעיהם" ופעם נוספת, "מסעיהם למוצאיהם". על האזכור הראשון כתוב "על פי השם", ועל השני לא. הענין הוא כפי שמסביר זאת הבעש"ט שהאזכור הראשון הוא על התוואי הרוחני המקורי שהיה "על פי השם", או לענייננו, "הכל צפוי", ואילו האזכור השני הוא על שום שנשתנו הדברים ע"י מעשיהם של בני ישראל, או לענייננו, "הרשות נתונה". רבנו בחיי אומר, "שהכל לפי מחשבתם של ישראל בהקדוש ברוך הוא" (רבנו בחיי על התורה, מסעי).

<u>שמות המסעות</u>

הבעל שם טוב מוסיף ומגלה כי למשל "קברות התאוה", אותו מקום בו ניסו בני ישראל את השם והתלוננו כי מאסה נפשם במן, או כלשון הכתוב, "הִתְאַוּוּ תַּאֲוָה" (במדבר י"א ד'), בכו שהם רוצים בשר, ואף התגעגעו לדגה, לבצלים ולשומים של מצרים וכו', מסע זה היה בבחינת חכמה. דהיינו, שבמקום ההוא היה גילוי עצום של אור החכמה, האור שמסוגל לבטל כל התאוות ולהביא את האדם לדבקות עם בוראו. אלא ש"נשתנו הדברים ע"י מעשיהם". זאת אומרת, במקום שתאיר בהם החכמה ויפטרו מתאוותיהם, כתוב, "כִּי-שָׁם, קָבְרוּ, אֶת-הָעָם, הַמִּתְאַוִּים" (שם). במקום לקבור את התאוות, נקברו המתאווים. רבנו בחיי אומר שהמסעות שבהם היתה מחשבתם של בני ישראל טובה בקב"ה, עוררו עליהם את הרחמים, וכך נקראו אותם מקומות, הר שפר (לשון שיפור), מיתקה (לשון מתיקות) וכו', ואילו המסעות שבהם מחשבתם של בני ישראל היתה רעה, עוררו עליהם את מידת הדין, וכך נקראו אותם מקומות, חרדה, דפקה, מרה וכו'. אומר הבעש"ט, "ואם היו נוסעים ובאים למסעות הנ"ל ולא משנים אותם במעשיהם, בודאי היה מאיר להם כל מסע ומסע באור הגנוז בתוכו".

<u>תפקיד המטות</u>

כאן בדיוק ניתן להבין את הקשר לפרשת 'מטות'. הפרשה פותחת בפסוק, "וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל-רָאשֵׁי הַמַּטּוֹת". בעצם זהו המקום היחיד שכתוב בו שמשה רבנו מדבר באופן מיוחד אל ראשי המטות, ונשאלת השאלה למה דוקא פה משה מדבר אל ראשי המטות? ראשית, מפני שימיו של משה ספורים וכאן הוא סומך את ידיהם של ראשי המטות להנהיג את העם בהמשך הדרך, בכניסה אל הארץ המובטחת. שנית, הרב שיינברגר שליט"א מסביר, הענין קשור לפרשת 'מי מריבה' ולמטה של משה עצמו. הקב"ה אמר למשה, "קַח אֶת-הַמַּטֶּה, וְהַקְהֵל אֶת-הָעֵדָה אַתָּה וְאַהֲרֹן אָחִיךָ, וְדִבַּרְתֶּם אֶל-הַסֶּלַע לְעֵינֵיהֶם, וְנָתַן מֵימָיו;

פרשת מטות

וְהוֹצֵאתָ לָהֶם מַיִם מִן-הַסֶּלַע, וְהִשְׁקִיתָ אֶת-הָעֵדָה וְאֶת-בְּעִירָם" (במדבר כ' ח'). מדברים אלה, משה רבנו הבין שיש למטה תפקיד פעיל בעניין. הוא מנסה לדבר והדיבור לא עוזר, אז הוא מכה עם המטה. הקב"ה אמר לו, אם אתה תדבר, אז הסלע מעצמו ייתן את מימיו. אולם בשביל שהדבר יקרה, המדבר צריך בטחון שדבריו ישפיעו וישמעו. משה רבנו לא האמין שכלל ישראל יכול להיות בדרגה כזאת של דיבור. כאן בפרשה משה רבנו מלמד את ראשי המטות ואותנו איך לדבר. הוא אומר, לפעמים צריך גם מטה, אבל זה לעיתים נדירות. אתם צריכים להשתדל שהדיבור שלכם יהיה כל כך חזק שלא תזדקקו למטה אף פעם.

<u>הכח להטות</u>

מטה זה מלשון הטיה. המטה מייצג את הכח להטות את פני המציאות לטובה או חס ושלום להפך. בתוך כל אחד מאתנו יש ראש מטה שמנהיג אותנו בפנימיות. מאוד קל לראש המטה הזה ישר להכות, אך עלינו ללמוד איך לנהוג עם המטה בתבונה. בין אם זה נוגע להנהגה פנימית, לחינוך ילדים או לקשרים עם הסביבה. אנחנו נדרשים שהמטה ישמש להנהגה טובה ושהדיבור שלנו יהיה דיבור של אהבה ויפעל את כל מה שצריך לפעול, גם בלי הצורך במטה. לשם כך, עלינו ללמוד היטב את אומנות הדיבור מהתורה. אנו בסיומו של ספר 'במדבר'ופה כבר טמונה ההתחלה של ספר 'דברים'. ספר 'דברים' הוא השיא של יכולת הדיבור האנושית. אלה הדברים הטהורים אשר דיבר משה אל כל בני ישראל, ברגעים האחרונים של חייו. פרשת 'מטות' עוסקת בדיני נדרים ושבועות. בדיוק בעניין זה אנו רואים עד כמה חשוב דיבורו של אדם, עד איפה מגיע כח הדיבור של האדם למעשה. אומר הרב שיינברגר שליט"א, אדם ע"י דיבורים יכול להפוך מציאות בפועל, ממש לשנות את העולם בו הוא חי. אדם שנשבע או נדר, יש לו עכשיו איסור נוסף שלא היה לו לפני כן. האדם הופך מציאות של חפץ, שלפני כן היה דבר של היתר לאיסור - בשר היה כשר עם כל ההיתרים והכשרויות ואחרי שהוא עשה נדר, זה הופך להיות בשר איסור. השבועות והנדרים הם למעשה גבולות שבעזרתם אנו מטים את כח החיים לכיוון מסוים הרצוי לנו. לכל אחד במסעות חייו נתן הקב"ה את הכח להטות ועיקר הכח הזה מתבטא בדיבור. אולם כפי שהבאנו את דבריו של רבנו בחיי, "שהכל לפי מחשבתם של ישראל בהקדוש ברוך הוא", השורש הוא במחשבה שלנו בבורא עולם.

<u>הכוח של מדיין</u>

עניינה הפנימי של מלחמת מדיין הכתובה בפרשה הוא הקרב על המחשבות. בפרשת פנחס, כבר הזכרנו שמדיין זה אותיות דמיון וגם דיברנו על מה שזה אומר עבורנו. כאן, אומר הרב שיינברגר שליט"א, שמדיין זה גם ענין של כל מיני דעות. יתרו, שבא ממדיין, היה כומר לעבודה זרה והוא היה מכלול כל הדתות. הוא חיפש בכל המקומות, עד שאמר, "עַתָּה יָדַעְתִּי, כִּי-גָדוֹל ה' מִכָּל-הָאֱלֹהִים" (שמות י"ח י"א). מישהו אחר שאומר, אני יודע, זה לא באמת שהוא יודע, כי הוא לא מכיר משהו אחר. כמו שאמרו חז"ל על שלמה המלך, שאם מישהו אחר היה אומר, "הַכֹּל הָבֶל" (קהלת א' ב'), היו אומרים שהוא לא מכיר את העולם. אבל אין מישהו כמו שלמה המלך שמיצה את כל התענוגות של העולם הזה, כפי שהוא מתאר את זה בספר קהלת. אז אפשר להאמין לו, ש"הַכֹּל הָבֶל". אדם שאומר משהו, צריך להכיר את הדברים שעליהם הוא מדבר. יתרו כל כך חדר לכל הדתות עד שדרכן הגיע לקצה החקירה ושם מצא את האמונה בשם. לכן היה יכול לומר, "עַתָּה יָדַעְתִּי, כִּי-גָדוֹל ה' מִכָּל-הָאֱלֹהִים".

<u>להידמות לעליון</u>

בכל הדתות האחרות אנשים רוצים להידמות לעליון, אבל לא בדרך הנכונה. נבוכדנצר אמר, "אֶעֱלֶה, עַל-בָּמֳתֵי עָב; אֶדַּמֶּה, לְעֶלְיוֹן" (ישעיהו י"ד י"ד). אומר הרב שיינברגר שליט"א, הדרך הנכונה היא, שצריך להידבק במידותיו, "מה הוא רחום וחנון אף את תהא רחום וחנון" (מסכת פאה). אבל קיימת סכנה גדולה בלהידבק בעליון. אחד מהדברים זה הגאוה הגדולה של האדם, הגאוה וההשתלטות. אנשים שלא עוצרים אותם, הם לא יעצרו עד שישלטו על כל העולם כולו. יצר השלטון של האדם מאוד חזק וזה נובע מהשורש

פרשת מטות

שלו. הקב"ה, אחד יחיד ומיוחד, ברא את האדם הראשון בדמותו ובצלמו - יחיד ושולט על כל העולם. אנו יודעים שכל מה שיש בשורש, האדם נמשך אחריו, ולכן הוא גם כן רוצה להיות יחיד. אבל ההבדל העצום הוא, שהקב"ה יחיד שמשפיע לכל העולם כולו. מאידך, האדם לא רוצה להיות יחיד כדי להשפיע, אלא בשביל הגאוה שלו, האינטרסים שלו, רוצה לשלוט ולנצל את כל העולם כולו לטובתו. זה היצר של ההשתלטות של להיות יחיד. הגיבור רוצה להיות גיבור יחיד, העשיר רוצה להיות הכי עשיר וכו'. זה נובע מהכח של "אֶדַמֶּה, לְעֶלְיוֹן". יש שתי צורות להידמות לעליון. אחת, להידמות ולהיות כמו השם, שמשפיע לכל אחד. כך האדם ישפיע לכל אדם, אם הוא מכיר אותו או לא, לבהמה, לחיה, להשפיע לכל ברייה, ממש כמו הקב"ה. זו הדרך הנכונה. הדרך השגויה היא בלא טהרה, היא לשלוט על כל העולם אך ורק בשביל האינטרסים האישיים. יתרו בא ממדיין להר סיני. במדיין ניצל את כל העולם לאינטרסים שלו. כשבא להר סיני, הוא בא למדבר, לבטל את הכל ולהתבטל כלפי בורא עולם, כך להידמות לבורא עולם במידותיו.

<u>מחשבות נוסח מדיין</u>

התוכן הרוחני של המלחמה במדיין נסוב בדיוק על עניין כיוון המחשבה. הרב שיינברגר שליט"א מסביר, שכשיתרו עזב את מדיין, נשאר במדיין כח הדמיון, להידמות לעליון באופן שלילי. על זה נאמר בפרשה הקודמת על המדיינים, "צָרוֹר, אֶת-הַמְּדְיָנִים; וְהִכִּיתֶם, אוֹתָם כִּי צֹרְרִים הֵם לָכֶם, בְּנִכְלֵיהֶם אֲשֶׁר-נִכְּלוּ לָכֶם עַל-דְּבַר-פְּעוֹר" (במדבר כ"ה י"ז). אומר הרב שיינברגר שליט"א, 'בנכליהם', זה המחשבות. במחשבה שלהם, הם נכנסו לתוך החשיבה שלכם ורצו להכניס את ההטעיה. רצו שאתם תחיו בטעות, שאתם תחשבו שאתם כאילו הולכים בדרך הכי נכונה - בדרך הנבואה, בדרך ההתקשרות, הרוחניות, המדיטציה, וכל מיני דברים ששייכים לעולם הרוחני, וככה הם יכנסו לתוך המח שלכם. זה היה המאבק של בלק בן ציפור. הוא לא היה יכול לסבול את בני ישראל. כמו שאמרנו, הוא לא היה אמור לפחד מהם, כי היה הרי אסור להם להילחם בו. אלא שהוא פחד ממלחמת דעות. לכלל ישראל יהיה מדינה משלהם, ארץ משלהם, הם יעקרו את השורשים שלנו,"עַתָּה יְלַחֲכוּ הַקָּהָל אֶת-כָּל-סְבִיבֹתֵינוּ, כִּלְחֹךְ הַשּׁוֹר, אֵת יֶרֶק הַשָּׂדֶה" (במדבר כ"ט ד') - כמו השור שעוקר את עשב השדה מהשורש, ולא יהיה לנו קיום. הדרך של "אדמה לעליון", של שליטה על המציאות למימוש צרכים אנוכיים תאבד. זוהי מלחמה על שתי גישות שונות, מלחמה על שני כיוונים שונים. הכיוון ההרסני של סיפוק רצונות אגואיסטים והכיוון המשפיע, של שליטה על מנת להיטיב. שוב נזכיר, שאמנם אכן התקיימה מלחמה עם מדיין, אבל העיקר כאן זה להבין שהמלחמה הזאת מתנהלת בתוכנו. המדובר הוא על כוחות ותנועות בנפש פנימה. ישנו צורך גדול בעבודה הרוחנית הפנימית, לעקור את החשיבה המדיינית, המדומיינת, האגואיסטית, וזאת על מנת לפנות מקום לחשיבה אלטרואיסטית, חשיבה של השפעה והטבה. חשוב לזכור, שאין שתי מחשבות משמשות יחד, או זאת או זאת. הבחירה בידינו בכל רגע ורגע להטות את מציאות חיינו בכיוון הנכון.

<u>סיכום הדברים</u>

למעלה שאלנו, אם המסעות של חיינו אכן צפויים מראש, אז איפה הבחירה החופשית שלנו, והתמונה מתבהרת. הבחירה היא בתודעה, לאן להטות את המחשבה שלי בכל מסע ומסע. הזכרנו בתחילה את שמונת המלכים שמלכו בארץ אדום, במחשבה של "אני אמלוך", במחשבה אגואיסטית לחלוטין. המלכים ההם נשברו. אבל, התודעה שהם מייצגים עוד מושרשת עמוק בנפשנו. כל עוד אנחנו מרוכזים במחשבת הרצון לקבל על מנת לקבל, נמשיך במרדף אחרי האור והאור ימשיך להסתלק ולחמוק מתוך חיינו. הדרך היחידה להתחבר לאור ולהגיע אל הטוב, היא בדרך ההשפעה של לקבל על מנת להשפיע. את המסעות אנו ממילא צריכים לעבור. עכשיו הבחירה היא באיזה אופן נעבור אותם. איזה שמות יינתנו להם. כל זה כבר תלוי בתודעה שלנו. כאמור, כל אדם יעבור ארבעים ושתיים מסעות בימי חייו, עד בואו אל הארץ העליונה. לכן חשוב להפנים את השעור של פרשות 'מטות מסעי' עמוק כי עכשיו הוא הזמן בו נכתבת התורה של כל אחד מאתנו, ואנו קובעים את שמות המסעות על פי רמת התודעה שלנו ומחשבתנו

פרשת מטות

הפנימית בבורא עולם. נחתום במילים של הבעש"ט: "בודאי נכתבו המסעות בתורה, להורות הדרך הישר לאיש הישראלי, לידע הדרך הישר אשר ילך בו כל ימי חייו". שנזכה ללכת תמיד בדרך הישר.

השעור מוקדש לרפואת דנה בת רותי, איילין שילה בת מרגרט, שמחה בת עליזה בתוך כלל חולי עמו ישראל

השעור מוקדש לעילוי נשמת הרב אברהם בן יהודה צבי זצ"ל, חנה שני בת שרה סרח ז"ל, גילה בת רחל ז"ל ת.נ.צ.ב.ה

מודעות - מרכז רוחני לקבלה וחסידות
בדרכו של בעל הסולם
רח' אחווה ,24 ת"א
03-5100587

פרפראות לפרשה

פרק ל' פסוק ג'
"אִישׁ כִּי יִדֹּר נֶדֶר לַה' אוֹ הִשָּׁבַע שְׁבֻעָה לֶאְסֹר אִסָּר עַל נַפְשׁוֹ לֹא יַחֵל דְּבָרוֹ כְּכָל הַיֹּצֵא מִפִּיו יַעֲשֶׂה"
"היוצא מפיו יעשה"- סופי תיבות הוא.
אדם שנדר נדר, אינו יכול להטיל את ביצוע הנדר על אדם אחר (שליח) אלא הוא עצמו- ככל היוצא מפיו יעשה, אדם שנזהר בדיבורו וכל מילה היוצאת מפיו, לא תהיה לבטלה- אדם כזה, ברכותיו מתקיימות.
פרק ל' פסוק ד'
"וְאִשָּׁה כִּי תִדֹּר נֶדֶר לַה' וְאָסְרָה אִסָּר בְּבֵית אָבִיהָ בִּנְעֻרֶיהָ"
"ואשה"= 312 בגימטרייא= שבי. האשה כאן היא כמו אדם בשבי שתלוי באחרים ולא בכוחות עצמו.
"בבית אביה בנעריה"- ראשי תיבות באב. הנדר של האשה תלוי באב עצמו ביחס לנדרים של ביתו, אם יחריש לה רגע אחד בלבד, שוב לא יוכל להפר נדריה.
פרק ל' פסוק י'
"וְנֵדֶר אַלְמָנָה וּגְרוּשָׁה כֹּל אֲשֶׁר אָסְרָה עַל נַפְשָׁהּ יָקוּם עָלֶיהָ"
"אלמנה- ראשי תיבות": אין מי הניא לאסר נדרה. האלמנה לא ברשות אביה ולא ברשות בעלה.
פרק ל' פסוק י"ד
"כָּל נֵדֶר וְכָל שְׁבֻעַת אִסָּר לְעַנֹּת נָפֶשׁ אִישָׁהּ יְקִימֶנּוּ וְאִישָׁהּ יְפֵרֶנּוּ"
"(ואישה [בעלה)] יפרנו"- ראשי תיבות: ואישה יפר נדרה רעב פה. (צום)
לענת נפש הוא הצום, כשבעלה מפר את נדרה.
ועוד פירוש: יפרנו= (נחלק את המילה לשניים= יפר-נו, נו, ראשי תיבות (יפר) נדרה ודיבורה.
פרק ל"ב פסוק כ"ד
"בְּנוּ לָכֶם עָרִים לְטַפְּכֶם וּגְדֵרֹת לְצֹנַאֲכֶם וְהַיֹּצֵא מִפִּיכֶם תַּעֲשׂוּ"
"והיצא מפיכם תעשו" ראשי תיבות: מות.
עונשו של זה שלא מקיים את דיבורו, יכול להגיע חלילה עד שערי מוות.
משה רבנו סמך על בני גד ובני ראובן מתוך בטחון כי יקיימו את דיבורם.
בפסוק כ"ה כתוב: "ואמר בני גד ובני ראובן אל משה לאמר עבדיך יעשו כאשר אדני מצוה".
פרק ל"ב פסוק כ"ח
"וַיְצַו לָהֶם מֹשֶׁה אֶת אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וְאֶת יְהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן וְאֶת רָאשֵׁי אֲבוֹת הַמַּטּוֹת לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל"
"ראשי אבות המטות" ראשי תיבות: ראה.
משה ראה ברוח הקודש שבני גד ובני ראובן ייצאו למלחמה בכיבוש הארץ, ולכן הבטיח להם את ארץ

פרשת מטות

הגלעד לאחוזה.
פרק ל"ב פסוק ל"ה
"עַטְרֹת שׁוֹפָן וְאֶת־יַעְזֵר וְיָגְבָּהָה"
"יעזר ויגבהה"= 318 בגימטרייא חיש.
בני גד חיש (מהר) בנו את הערים שנתן להם משה רבנו. ועוד פירוש למילה חיש- ראשי תיבות: חשבון יעזר שופן.
פרק ל"ב פסוק מ'
"וַיִּתֵּן מֹשֶׁה אֶת הַגִּלְעָד לְמָכִיר בֶּן מְנַשֶּׁה וַיֵּשֶׁב בָּהּ"
"הגלעד למכיר"= 412 בגימטרייא בית. בשמו של מכיר רמוז שהגלעד, זהו ביתו.
פרק ל"ג פסוק א'
"אֵלֶּה מַסְעֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יָצְאוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְצִבְאֹתָם בְּיַד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן"
ידוע הדבר שראשי תיבות של "אלה מסעי בני ישראל", מרמזים על ארבע הגלויות: אדום, מדי, בבל, יון.
גאולת עם ישראל שיצאו מארץ מצרים ביד משה ואהרן, ולכן הגאולה אינה יכולה להיות נצחית שנעשתה באמצעות בשר ודם. הגאולה הקרובה בעז"ה תהיה על ידי הקב"ה- נצחית.
ראשי התיבות של ארבעת הגלויות: א,מ,ב,י= 53 בגימטרייא= גן.
גן- ראשי תיבות גאולה נצחית. סיום ארבעת הגלויות מסמלת את הגאולה הנצחית.
פרק ל"ג פסוק ב'
"וַיִּכְתֹּב מֹשֶׁה אֶת מוֹצָאֵיהֶם לְמַסְעֵיהֶם עַל פִּי ה' וְאֵלֶּה מַסְעֵיהֶם לְמוֹצָאֵיהֶם"
מסעיהם= 225 בגימטרייא כהר. כהר- ראשי תיבות: כוון רע הטוב. לפעמים המקום שנסעו ממנו היה טוב ולעיתים היה המצב הפוך.
"למוצאיהם"= 222 בגימטרייא בכר. לאחר שיצאו בני ישראל ממצרים, זה היה בזמן שהמצרים היו קוברים את בכוריהם. בפסוק ד' כתוב "ומצרים מקברים את אשר הכה ה' בהם כל בכר".
פרק ל"ג פסוק ה'
"וַיִּסְעוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל מֵרַעְמְסֵס וַיַּחֲנוּ בְּסֻכֹּת"
"ויסעו בני ישראל מרעמסס"= ראשי תיבות- ובים, כאן רמוז שבני ישראל יעברו בתוך הים.
כתוב בפסוק ח': "ויסעו מפני החירות ויעברו בתוך הים במדבר"
"ויחנו" (בסוכות)= אותיות ינוחו, "בני ישראל" כמו בסוכות.
פרק ל"ג פסוק ט'
"וַיִּסְעוּ מִמָּרָה וַיָּבֹאוּ אֵילִמָה וּבְאֵילִם שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה עֵינֹת מַיִם וְשִׁבְעִים תְּמָרִים וַיַּחֲנוּ שָׁם"
"מים ושבעים תמרים"- ראשי תיבות מוות שההולך במדבר בלא מזון ובלא מים סופו שימות. כאן הקב"ה נתן להם מים ומזון (תמרים).
"להם מים ומזון"= 274 בגימטרייא ברעב, בפסוק זה מצאנו ללא מזון ומים האדם נידון לרעב והשלב הבא חלילה מוות.
בפסוק י"ד כתוב "ויסעו מאלוש ויחנו ברפידים ולא היה שם מים לעם לשתות".
פרק ל"ג פסוק ל"ט
"וְאַהֲרֹן בֶּן שָׁלֹשׁ וְעֶשְׂרִים וּמְאַת שָׁנָה בְּמֹתוֹ בְּהֹר הָהָר"
"בהר ההר"= 417 בגימטרייא= זית.
הזית הוא אחד משבעת המינים, כך אהרון כהן גדול אחד משבעת בחירי עם ישראל: אברהם, יצחק, יעקב, משה, אהרון, דוד ושלמה.
פרק ל"ה פסוק י'
"דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי אַתֶּם עֹבְרִים אֶת הַיַּרְדֵּן אַרְצָה כְּנָעַן"
"ארצה"= 296 בגימטרייא= צור.
"כנען"= 190 בגימטרייא= קץ.

פרשת מטות

בני ישראל שעברו את הירדן ידעו הצור (-הקב"ה) אתם כל הזמן.
המילה 'כנען' בגימטרייא קץ השלטון של העם הכנעני בארץ ישראל.
לע"נ יעל ע"ה בת אהובה הי"ו

אל תתמקד בפיגום

"פולקסוואגן עצור בצד,"! נבח שוטר התנועה למערכת הכריזה ברכבו. הרכב בלם, נכון יותר לומר סטה באיטיות לשולי הדרך. ברכב נהגה זקנה שצחקה בעליזות ומאחור הצטנפו להן 3 קשישות שרעדו מפחד.
"אינך רואה שזהו כביש בינעירוני? מדוע את מזדחלת על 20 קמ"ש,"? פנה השוטר לנהגת.

"אין לך עיניים,"!? תמהה הקשישה, "בפירוש כתוב על השלט: .20"

השוטר לא ידע אם לצחוק או לבכות. "גברת, זהו מספר הכביש, אבל המהירות החוקית בו היא 90 קמ"ש. ובכלל," שאל השוטר את היושבות מאחור, "מדוע אתן רועדות."?

אחת הקשישות גמגמה: "מקודם נסענו בכביש ..."443

***

רגע לפני הכניסה לארץ ישראל, הארץ המובטחת, ניגשים למשה רבינו שבט גד ושבט ראובן ובקשה בפיהם: "רצוננו לקבל את חבל ארץ גלעד לנחלה. המקום עשיר במרעה דשן וטוב, לנו יש מקנה רב, כך שנוכל למצוא אוכל בשפע לצאננו."

משה רבינו שומע את בקשתם וגוער בהם. טענותיו נוקבות באוזניהם של בני גד וראובן: מדוע שאחיכם יילחמו בארץ ישראל על מנת לכבשה ואתם תתגוררו פה בשלווה בשטח שנכבש על ידי כל ישראל? טענותיו של משה לא מסתיימות בכך, במשפטים תמציתיים וחדים הוא מוכיח את שני השבטים על שלא למדו לקח מהחטאים שעשו אבותיהם במשך ארבעים שנות שהותם במדבר.

מה הפריע למשה רבינו ברצונם של שבטים אלו לדאוג למרעה טוב ודשן לבהמותיהם, בפרט שהם מצהירים מראש שאין 'כפל מבצעים- ' הם מוותרים על חלקם בארץ ישראל ולשאר השבטים תהיה נחלה מרווחת יותר.

את ההסבר לתוכחתו של משה באוזני השבטים, מבאר לנו רבי יצחק עראמה, בספרו הנפלא "העקידה," במיקוד הזרקורים לנקודה הבעייתית בדבריהם: בני גד וראובן מבקשים לרשת את ארץ הגלעד ואומרים למשה: "אל תעבירנו את הירדן." אין לנו שום סיבה להגיע לארץ הקודש, יש לנו כאן את כל צרכינו...

נתאר לעצמנו, ממשיך רבי יצחק עראמה, אדם ששוכר קבלן בניין לבנות עבורו בית קומות עם דגש מיוחד על יופי וגימור חיצוני, איכות מעולה ונוחות מירבית, האם יעלה על הדעת שבשביל הפיגומים הנצרכים לפועלים על מנת להגיע לקומות העליונות, ירכוש הקבלן מוטות ברזל חדשים ולוחות עץ דקורטיביים כדי שגם הפיגומים יהיו המילה האחרונה בעיצוב?

בוודאי שלא. ומדוע? משום שהפיגום הוא זמני. הוא אינו המטרה הסופית אלא האמצעי ליצירתה, משכך, אין סיבה להשקיע בו מעבר למינימום הבטיחותי הנדרש.

בס"ד

פרשת מטות

ארץ ישראל שהובטחה לאבותינו לפני אלפי שנים, הבית ששימש לנו בעבר, ובעז"ה ישמש גם בהווה הקרוב בביאת משיח צדקנו, מקום בו נוכל לעבוד את השם יתברך כפי שצריך: משכן להשראת השכינה, ללא גויים המכבידים את זרועם עלינו, ובהרחבת הדעת. אבל כיבוש ארץ הגלעד שנעשה על ידי עם ישראל לפני הכניסה לארץ, נעשה רק על מנת להבטיח שיוכלו לשבת בשלווה ובבטחה בארץ ישראל.

בני גד ובני ראובן התמקדו באמצעי ושכחו את המטרה. יהודי שהיה במדבר ארבעים שנה, אכל לחם מן השמים; למד תורה מפי משה רבינו; ראה ניסים לאין שיעור; חייב לדעת - ארץ ישראל היא מקום שנועד לסייע בעבודת הבורא. היא אינה מקום שנועד לפיתוח כלכלי מואץ, או חבל ארץ בעל עדיפות לאומית.

ובכל זאת, התעקשו בני גד וראובן לקבל את ארץ הגלעד. הם התחייבו באוזני משה רבינו שהם יצאו חלוצים בראש מערכות ישראל במלחמת כיבוש הארץ, ומשה הסכים. לבסוף, מגלה לנו המדרש, קיבלו בני גד וראובן עונשם: הם גלו מארצם עוד לפני שגלו שאר השבטים שישבו בארץ ישראל.

***

בימי בין המצרים בהם מתאבלים אנו על הדרגה הרוחנית הגבוהה שאבדה לנו בחורבן בית המקדש ויציאתנו לגלות, נתמקד מעט במה כדאי להשקיע. העולם הזה על שלל האפשרויות המצויות בו, הוא בסך הכל פיגום המיועד לטיפוס כלפי מעלה - בשביל מצות תפילין חייבים עור של בהמה; לקידוש והבדלה משתמשים ביין; ועבור אתרוג לארבעת המינים זקוקים לפרדס אתרוגים.

מי שדואג יותר מהדרוש לאינטרסים הגשמיים ולא לצבירת מניות רוחניות - קורא את שלט ההכוונה של מספר הכביש בו הוא נמצא כרף המהירות המותרת ונשרך לאיטו, על פניו חולפים רכבים במהירות גבוהה, כי חבל על כל דקה שעוברת. בדור הטכנולוגי שאינו רואה ללא מסך ולא חש מאומה בלי טאצ- ' מילות תוכחתו של משה אקטואליות מתמיד.

וַיִּגְּשׁוּ אֵלָיו וַיֹּאמְרוּ גְדֵרֹת צֹאן נִבְנֶה לְמִקְנֵנוּ פֹּה וְעָרִים לְטַפֵּנוּ: / הנהגה ע"פ הטבע לעומת הנהגה ע"פ הנס (טז,לב)

מובא במדרש רבה לב חכם לימינו זה משה ולב כסיל לשמאלו אלו בני ראובן ובני גד שעשו את העיקר טפל ואת הטפל עיקר שחבבו את ממונם יותר מן הנפשות. שהן אומרים למשה גדרות צאן נבנה למקננו פה וערים לטפינו.

אמר להם משה אינה כלום לא תעשו כך אלא עשו את העיקר עיקר, תחילה בנו לכם ערים לטפיכם ואח"כ וגדרות לצנאכם.

אמר להם הקב"ה אתם חיבבתם את מקניכם יותר מן הנפשות, חייכם אין בו ברכה. עליהם נאמר : "נחלה מבוהלת בראשונה ואחריתה לא תבורך."

בספר **גנזי ישראל** שואל: מדוע מגיע להם עונש קשה כ"כ בשביל דבר קל שהקדימו הצאן ?
ועוד מה מדה כנגד מדה בעונש הזה?

ועוד לכאורה עשו כדין שצריכים להקדים מאכל לבהמה ואח"כ לאדם כמו שמביאה הגמ' בברכות מ.?

ומתרץ באופן נפלא הטעם שקדמה פרנסת הבהמה קודם לאדם הוא מחמת חטא אדם הראשון שע"י

החטא נתערבב הטוב ברע ולכן א"א לאדם לאכול עד שיתקן את מאכלו ויברר הטוב מהרע. אך הבהמה שלא חטאה תמצא את פרנסתה בכל מקום בנקל שלא כאדם שנאמר בו בזיעת אפיך תאכל לחם.

אך כל זה דוקא כאשר הפרנסה היא בדרך הטבע אולם כאשר הפרנסה באה ע"פ נס למעלה מן הטבע ומסתמא הפרנסה היא בזכות מעשיו שתקן את אשר עליו לתקן, אז אין קדימה לבהמה על האדם. ולכן כאשר הוציא משה מים מן הסלע נאמר והשקית את העדה ואת בעירם שהקדים אדם לבהמה.

והנה שורש חטא המרגלים היה בזה שרצו להכנס לארץ בדרך הטבע ולכן דרשו לשלוח מרגלים שהרי אם ההנהגה ע"פ נס אין צריך לשלוח מרגלים,
כמו כן בני גד ובני ראובן חפצו בנחלתם שתהיה ע"פ הטבע מחמת רוב מקניהם ומחמת טוב הארץ ההיא ודשנה ולכן הקדימו מקניהם לטפם ובזה הראו שחפצם בהנהגה ע"פ דרך הטבע ולכן הוכיחם משה ודימה אותם למרגלים כי גם הם טעו בטעות המרגלים. ואמר להם כי היה להם להקדים את טפם לבהמתם כמו בכל שפע שהוא למעלה מן הטבע שהאדם קודם לבהמה ומחמת שרצו לנחול חבל ארץ זה בדרך הטבע אמר ה' יתברך שהיא כנחלה מבוהלת בראשונה ואחריתה לא תבורך, כי דבר שהוא למעלה מן הטבע יש לו קיום נצחי ולא דבר טבעי שאינו נצחי.

זה הדבר אשר צוה ה' (ל,ב)

ופירש רש"י על המקום: "משה נתנבא בכה אמר ה' בחצות הלילה והנביאים התנבאו בכה אמר ה' מוסף עליהם משה שנתנבא בלשון זה הדבר".

יש להבין בזה מה ההבדל בין לשון "כה" ללשון "זה", ואפילו אם נאמר שלשון "זה" היא מדרגה יותר גבוהה יש להבין מדוע דווקא בנבואה זו התורה מגלה לנו את מעלתו של משה מעל שאר הנביאים?

והנראה לומר בזה שהנה כתוב בסנהדרין דף פט. שבנביאי אמת אין שני נביאים מתנבאים בסגנון אחד (ומזה הבין יהושפט שנביאי אחאב אינם נביאי אמת מפני שכולם התנבאו בסגנון אחד) ולכאורה דבר זה לא מובן שהרי נביאי אמת שומעים דבריהם מהקב"ה ומדוע תהיה נבואתם בשני סגנונות? וההסבר בזה שהנה אמרו חז"ל שכשם שפרצופיהם אינם דומין זה לזה כך דעותיהן אינם שוות וא"כ כל הנביאים רואים את אותו מחזה נבואה אבל כל אחד מתאר זאת לפי האופי שלו וכיו"ב. וא"כ אם שני אנשים מתנבאים בסגנון אחד ברור לנו מזה שהם נביאי שקר.

ולפי"ז מובן מהי מעלתו של משה רבינו שמתנבא בלשון "זה" ז"א שמשה אומר ממש את מילותיו של הקב"ה שכביכול הקב"ה מדבר מתוך גרונו ולא כמו שאר הנביאים שמפרשים הנבואה לפי תכונותיהם.

והנה פרשתינו מדברת בפרשת נדרים, בפרשה אנו רואים שאדם יכול להוסיף על עצמו מצוות שלא לעשות כך וכך ואם הוא עושה כך וכך הוא עובר עבירה. וכביכול ניתנה פה זכות לאדם להוסיף על התורה ולכן בפרשה זו היה חשש שתורתנו הקדושה היא לא ממש מהקב"ה אלא שנערכה ונוספו לה מצוות ע"י משה רבינו ע"פ הבנתו את מצוות ה' ולכן פה התורה אומרת "זה הדבר" שכל התורה בדיוק היא כמו שצווה ה'.

פרשת מטות

איש כי ידר נדר לה' (ל,ג)

בדין נדר נחלקו בגמ' בנדרים כב. האם מי שנודר נקרא קדוש או שנחשב כאילו בנה במה (הכוונה בזמנינו שאסור להקריב בבמות) ויש להבין איך יכול להיות שנחלקו בצורה כ"כ קיצונית שאחד אומר שהוא רשע ואחד אומר שהוא צדיק?

והנראה לומר זה שהנה בגמ' חולין קה. מסופר על מר עוקבא שקרא לעצמו חלא בן יין (חומץ בן יין) מכיוון שבין היה מחכה בין בשר לחלב 24 שעות ואילו הוא מחכה רק עד ארוחה הבאה. לכאורה נשאלת הבאה שממקום שיקלל עצמו שיחכה גם הוא 24 שעות כאביו? (וזה הרי ברור שלא בגלל תאוה הוא לא מתאפק 24 שעות.) והסיבה בזה כי אביו הרגיש שאם יחכה פחות מהשיעור הנ"ל זה יגרום לו ירידה רוחנית אך לעומת זאת מר עוקבא בנו שלא הרגיש כך עשה רק כפי ההלכה וחיכה שש שעות ולא היה לו טעם להתגאות ולהחמיר על עצמו לריק.

הוא הדין לגבי נדר שבאמת מי שנודר על עצמו לא לעשות דבר מסוים שמותר בגלל שמרגיש שיגרום לו ירידה רוחנית אז הוא נקרא קדוש אבל מי שעושה זאת סתם בשביל גאווה אזי הוא רשע וזה מה שהתכוונו ב' החולקים שבאמת לא נחלקו.

לא יחל דברו (ל,ג)

כוחן של מילים

אחד הדברים שבהם אדם דומה, כביכול, לבורא עולם הוא בכוח הדיבור, ככתוב "ויברא אלוקים את האדם בצלמו בצלם אלוקים ברא אותו" (בראשית א, כז). מקשה בעל "נפש החיים": ומה דמות יש להקב"ה, והרי אחד מי"ג עיקרי אמונה הם שהקב"ה אינו בעל דמיון? אלא כמו שהוא יתברך שמו אלוקים- בעל הכוחות הנמצאים בכל העולמות כולם, ומסדרם ומנהיגם בכל רגע כרצונו, כך נתן הקב"ה לאדם כוחות נפלאים ועצומים לפעול ולעשות והוא ע"י כוח הדיבור.

בספר "דברות אליהו" כותב הרב אליהו פנחסי שליט"א כי חייב האדם לדעת שיש בידו אוצר חשוב ביותר שנקרא כוח הדיבור והרי שבכוח זה הוא דומה ממש לקב"ה. וזה שאנו אומרים בתפילה: "ומותר האדם מן הבהמה אין כי הכל הבל לבד הנשמה הטהורה", וכי לבהמה אין רוח שהיא מחייה אותה, אלא הנשמה שבאדם זה כוח הדיבור כמ"ש "ויפח באפיו נשמת חיים" (בראשית פ"ב). מסביר התרגום: רוח ממללא. הדיבור הוא פועל יוצא מהנשמה הטהורה והוא נאצל מכוח השכל שנתן הקב"ה באדם, ואת זה אין אצל הבהמה, כי מחוסר השכל מחוסר בכוח הדיבור. על כן על האדם לעשות גדרים וסייגים לכל אימרה או דיבור היוצא מפיו. לא אחת אנו שומעים את הביטוי "אז מה אם אמרתי!? מה כבר קרה"!?

אך מכל האמור לעיל על האדם להבין כי אין אמירה סתמית. פיו של האדם דומה לשלט רחוק, כשם שאדם לוחץ על השלט ופותח על ידו את דלתות מכוניתו, כך האדם ברגע שפיו משחרר אמירה כלשהי הוא פותח חלל בעולמות העליונים, ומכאן חובתו של האדם להיזהר בכל אמירה או דיבור שהוא מוציא מפיו.

לעיתים אנו נתקלים בתופעה שהבעל אומר איזה ביטוי קשה כלפי אשתו, לאחר זמן כאשר הוא מתעשת הוא מתחיל לבקש סליחה ומחילה וחושב שבכך נגמר העניין, אך כידוע נשים הן רגישות ביותר. אמנם הן

פרשת מטות

נוטות למחול ולסלוח, אך ברוב המקרים הפצע בלב נשאר פתוח והוא יכול להישמר כך אפילו כמה שנים טובות.

דוגמא נפלאה לכך נלמד מהמעשה הבא:
זוג צעיר הורים לשני ילדים המריבה הייתה אצלם דבר שבשגרה. האישה הייתה תקיפה ונמרצת, לא הייתה מוכנה לוותר ולו על דבר קל שבקלים. זעקותיה ושאגותיה נשמעו לכל עבר. ומנגד גם בעלה לא טמן ידו בצלחת וגם הוא השיב לה מנה אחת אפיים. אמנם היו ניסיונות של גישור מדי פעם ואף של פיוס אך הם החזיקו מעמד יום מקסימום יומיים. בצר לה פנתה האישה לרב הקהילה שימצא פתרון לבעיותיה כיוון שהיא אינה יכולה יותר לסבול את בעלה. הרב הבין לרוחה והוא הציע לה הצעה פשוטה: "דעי לך, את חייבת לשחרר את עצבייך"!

"יום יום אני משחררת אותם..."- הפטירה האישה. "אך כוונתי לדרך שונה ממה שאת נוהגת כיום". "מה כוונת הרב-"? הסתקרנה האישה. "יש לי עבורך פתרון מקורי ואם תעשי כמצוותי בעלך לא יוכל לך"! "אדרבה, נכונה אני לשמוע, כבוד הרב". "ובכן, כפי שהבנתי בעלך מדי יום מעיר הערות, מקניטך ומעליב אותך. ואת היי חכמה ובמקום להשיב לו כגמולו את תוציאי את עצבייך בצורה הבאה: תקני לך קרש ומסמרים ובמקום להתעצבן עליו את תדפקי מסמר בקרש וכאשר יעברו כמה ימים ובעלך יראה שאת לא מגיבה ואפילו לא צועקת אזי גם הוא יירגע".

"כבוד הרב, הצעתך דווקא נראית לי קוסמת מאוד"-! חייכה האישה. ואכן מדי יום קנתה האישה מסמרים ודפקה אותם בקרש כשהיא מוציאה את עצביה עליהם במקום על בעלה...

באחד הימים בעלה ראה בחדרו קרש מלא מסמרים. לשאלתו מה עושה הקרש הזה בבית ועוד בחדרו השיבה לו האישה כי כך יעץ לה הרב לנהוג כלפיו, שבמקום לריב ביניהם היא תוציא עצביה על מסמרים.

לאחר שהקרש כבר נוקב במסמרים צפופים משני צידיו, ניגשה שוב האישה אל הרב ושאלה על המשך צעדיה.

"מעתה על כל מעשה טוב של בעלך תוציאי מסמר עד שיצאו כל המסמרים"-! ענה הרב.

וכך האישה החלה להוציא מדי יום מסמר אחד על כל הנהגה או מילה טובה של הבעל.

בעלה שהבחין במעשיה הבין שהוצאת המסמרים מסמלים את מעשיו הטובים. הוא החליט לחכות עד שיוצא המסמר האחרון ואז לומר דבר מה. והיום הזה הגיע. הבעל ניגש אל אשתו והעיר לה בחיוך ובחיבה: "נו, אני רואה שהצלחת להוציא את כל המסמרים...". "אכן כן, המסמרים יצאו אך החורים נשארו..."- השיבה האישה.

אכן כך הם פני הדברים. הצלקות- החורים שנשארו כתוצאה מאמירות שהן לעיתים סתמיות ולפעמים רק לצורך "העקיצה הקטנה". לעיתים זה בפני בני משפחה או מכרים. הטענה "האמיני לי, לא התכוונתי" לא תמיד מתקבלת בהבנה.

לצערנו, גברים רבים אינם מודעים לרגישותה הגבוהה של האישה לכל אמירה, לכל הבעת פנים ולכל פגיעה שנעשתה אף בלא כוונה. אנו עדים היום להיקף מקרי גירושין שלא היה כמותו. זוגות שנחשבו כ"מאושרים" ו"מצליחים" ואף מבוססים כלכלית- פתאום ביום אחד בהיר מחליטים להיפרד. היא לא

פרשת מטות

יכולה יותר לסבול אותו...". הדיבור, הוא אשר אמרנו, הוא זה המפריד והמחבר בין בני זוג. מילה אחת בנעימות ובסבר יכולה לשבור מחיצות רבות על כן בל נזלזל ח"ו בכוח הדיבור שנתן לנו הקב"ה. הבה נבין שבדיבור יש עוצמה שלא ניתן לשער

בתנאי שיודעים להשתמש בו נכון. מכאן מתבקשת המסקנה עד כמה אנו מחוייבים להיזהר בלשוננו, וכפי שאומר רש"י: לא יעשה דיבורו חולין. כל מילה, כל דיבור נרשם ותקף ולא ניתן למחותו. והחמור מכל הוא כאשר האדם בהבל פיו חורץ את דינו.

מעשה נפלא על כך הובא בספר "עלינו לשבח" ובו נלמד מה כוחן של מילים:
גב' פרידה מנדלזון הי"ד נהרגה בפיגוע הנורא במסעדת "סבארו" בירושלים. מי ששמע את הדיבורים המפורשים שיצאו מפיה בימים האחרונים לחייה, עמד משתאה ונפעם, שכן היה מדובר באישה שלא הגיעה עדיין לגיל זיקנה.

"מעולם"- כך סיפר בנה יבדל"א הרב יונה מנדלזון- "מעולם אתם שומעים, לא נכנסה אימי הי"ד למסעדה כלשהי. היא הייתה פעילה בשכונתה בארגון שיעורים תורניים לנשים ובמיוחד שיעורי לשון הרע, וכשאמרנו לה מדי פעם שכדאי שתצא היא סירבה.

ביום בו אירע הפיגוע עברה מרת פרידה בדיקות שבגינן הייתה צריכה לצום. היא הייתה אמורה לקחת איתה אוכל מן הבית כדי להשביע את נפשה לאחר הצום, אבל ברגע האחרון שינתה את דעתה, ולמרות שזה לא התאים לה כלל- שלא לקחת אוכל- יצאה כך מן הבית. וכשהוצרכה לטעום משהו לאחר הצום, נאלצה לעשות דבר של עשתה מעולם... להיכנס למסעדה... ושם מצאה את מותה, מות קדושים, ב... מסעדה.

שעה קצרה לפני שיצאה מן הבית אמרה לבנה ש"אני קצת מבוגרת, ורואה כבר את הסוף". לכשהתפלא הבן מדוע היא מדברת דיבורים כאלה, ושאל אותה: "הרי את עדיין צעירה לימים, אמא, ופעולתך מורגשת מאוד בשכונה", המשיכה ואמרה:& "אבל גם למות אינני רוצה. קראתי בספרים שיש עניין של חיבוט הקבר, וכי איך אוכל לסבול זאת? על כן אני מתפללת לה', שאם הוא רוצה לקחת אותי מן העולם, שייקחני בצורה כזו שאעלה מיד לגן עדן ואתייצב בפני כסא הכבוד..." וממש שעה קצרה לאחר מכן עלתה בסערה השמיימה במות קדושים וטהורים, בדיוק כפי שרצתה, שהרי מי שנרצח בגלל היותו יהודי, נכנס מיד לגן עדן, כפי שכותב הרמב"ם.

המזעזע ביותר היה, שביום הפיגוע, הגיעה אישה לא מוכרת לבית הכנסת בירושלים בו התפללה מרת פרידה הי"ד, ושם מכהן בעלה יבדל"א כגבאי ראשי מזה שנים רבות, ובפיה בקשה: "אני מעוניינת ברכישת מקום".

"אין ולו מקום אחד בעזרת הנשים של בית הכנסת-"! השיב הגבאי. אבל האישה התעקשה. היא רוצה מקום ולא יעזור שום דבר... ראה הגבאי שלא יוכל להיפטר ממנה, ואמר לה חצי בבדיחות הדעת חצי ברצינות: "בחרי לך את אחד המקומות בעזרת הנשים". מאות מקומות יש בעזרת הנשים של בית כנסת זה. איזה מקום בחרה לעצמה אותה אישה? היא הסתובבה במשך שעה ארוכה בעזרה, ובחרה לבסוף בכיסאה של מרת פרידה מנדלזון הי"ד.
לא עברה שעה קצרה והמקום התפנה...&

איש כי ידר נדר לה' או השבע שבעה לאסר אסר על נפשו לא יחל דברו ככל היצא מפיו יעשה (ל,ג)

הגמרא (כתבות עז ע"ב) מספרת, שכשבא השטן לקחת את נשמתו של רבי יהושע בן לוי, אמר לו רבי יהושע: "רצוני לראות אם כדאי לי למות, הראה לי את מקומי שבגן עדן". נעתר לו השטן ושניהם הלכו.

בדרך אמר רבי יהושע בן לוי לשטן: "מפחד אני פן תהרוג אותי, הבא לי את הסכין שלך". והשטן נתן לו את סכינו. כשהגיעו לגן עדן והראה לו השטן את מקומו, קפץ מיד רבייהושע בן לוי פנימה ונשבע שלא יצא.

בא השטן לפני הקב"ה ואמר לו: "ועכשו מה יהא על מלאכתי"?

אמר הקב"ה: "עליו לעשות התרת נדרים. אם אי פעם עשה התרת נדרים - יעשה גם עכשו, ואם לאו - לא יעשה".

התברר שמעודו לא עשה התרת נדרים, ונשאר רבי יהושע בן לוי במקומו שבגן עדן.

מעשה זה - אומר הרב משלם יששכר הורוביץ בספרו "כלי חמדה" - רמוז בפסוק שלפנינו:

"איש כי ידר נדר לה' או השבע שבעה לאסר אסר על נפשו" - שלא יצא מגן עדן, אם "לא יחל דברו" - אם אף פעם לא עשה התרת נדרים, הרי ש"ככל היצא מפיו יעשה" - הוא יכול להשאר בגן עדן.

וימסרו מאלפי ישראל אלף למטה שנים עשר אלף חלוצי צבא. וישלח אותם משה אלף למטה לצבא אותם ואת פינחס בן אלעזר (לא,ה-ו)

יש לעיין בכפילות המקרא, דמאחר שנמסרו מאלפי ישראל אלף חלוצי צבא למה חזר הכתוב לכתוב שמשה שלח אלף חלוצי צבא לכל מטה, עוד העיר האוה"ח מה ענין שאמר הכתוב וישלח אותן משה וצ"ע, באופן דהיה משמע מזה דב' דינים נתקיימו בזה, חדא שנמסרו מאלפי ישראל י"ב אלף חלוצי צבא ודין נוסף נתקיים בשילוח משה אלף למטה, וכמובן שכל זה צריך פירוש וביאור.

והנה כתיב (לעיל פסוק ד) אלף למטה אלף למטה, ודריש בספרי לרבות שבט לוי, והקשה במושב זקנים דהלא כתיב שהיה רק י"ב אלף חלוצי צבא, ואם אפרים שלחו אלף חלוצי צבא ומנשה שלח אלף חלוצי צבא, א"כ בודאי לא שלחו שבט לוי אלף חלוצי צבא, ויקשה דברי הספרי דמרבה שבט לוי ששלחו למלחמה, ותירץ דאף דלוי שלח למלחמה מ"מ לא שלח אלף, והדברים צ"ב מה נשתנה שבט לוי.

עוד תירצו בעלי התוס', דבאמת מנשה ואפרים נחשבים כשבט אחד ולא שלחו אלא אלף חלוצי צבא ושבט לוי שלחו אלף, וביאר הרא"ם דאף דלענין שילוח מרגלים כתיב בפרשת חוקת שאפרים ומנשה נחשבו כב' שבטים חלוקים, הוא לפי דשילוח מרגלים היה עבור נחלת הארץ, ברם מלחמת מדין היתה נקמת ה', ובזה שפיר י"ל דאפרים ומנשה נחשבו כשבט אחד, ושבט לוי שלח אלף חלוצי צבא עכ"ד.

והנראה, דהנה מלחמת מדין אית ביה תרתי, חדא שהיה נקמת השם כמו שאמר משה לישראל, ושנית שהיה זה נקמת בני ישראל כמאמרו של הקב"ה למשה נקום נקמת בני ישראל, והנה כתב הרמב"ם (פי"ב מהל' איסו"ב ה"י) דמה שנהרגו נשי מדין הוא מחמת תקלת מיתה שבאה לישראל על ידם, וענין זה מכוון כלפי נקמת בני ישראל. והנה מן הדין הוא ששבט לוי אינו יוצא למלחמה, כמבואר ברמב"ם (פי"ג מהל' שמיטה הי"ב) שהובדלו מדרכי העולם ואין עורכין מלחמות כשאר ישראל, ברם כ"ז הוא רק מחמת לתא

פרשת מטות

דמלחמה ונקמת ישראל, אך דין נקמת ה' יש לומר דאף שבט לוי איתנייהו בה, אדרבה לשבט ה' ראוי לעשות נקמת ה', ואשר בזה מבואר מה דמרבה בספרי דאף שבט לוי שלחו לצבא, ולמש"נ היינו רק מחמת לתא דנקמת ה'.

הלא מעתה יש ליישב כפילות המקראות, דהא דכתיב וימסרו מאלפי ישראל אלף למטה י"ב אלף חלוצי צבא, זהו מחמת לתא דנקמת בני ישראל, וקרא דוישלח אותם משה אלף למטה הוא מחמת לתא דנקמת ה', שמשה שלח אלף למטה מדין נקמת ה', ויש לומר דלכן במה שנמסרו מישראל כתיב חלוצי צבא, כי עיקרו היה לצורך מערכות מלחמה, אף בשילוח דמשה לא כתיב חלוצי צבא כי עיקרו לנקמת ה'.

וישבו בני ישראל את נשי מדין (לא,ט)

לעיל כתוב: "ויצבאו על מדין" ולא פרש הכתוב מי עשה זאת. גם כשנאמר "ויהרגו כל זכר", "ואת מלכי מדין הרגו", "ואת בלעם בן בעור הרגו בחרב" - בכל המקומות הללו לא מוזכר בפרוש מי הרגם, אלא צוין מקודם שישראל עשו זאת. מדוע, אם כן, מציינת התורה ש"בני ישראל"שבו את נשי מדין?

התשובה היא - אומר רבי אברהם אזולאי, בספרו "בעלי ברית אברם" (מתוך הספר "חכמי וגאוני מרוקו"): שכאן הלכו לשבות נשים, ונשים אינן נמצאות בשדה הקרב, אלא בבתים. לכן צוה עליהם משה שילכו שנים שנים - "בני ישראל" - כדי שלא לעבור על אסור יחוד!

ומוסיף רבי זלמן סורוצקין זצ"ל, שמשום כך מובא במדרש (במדבר רבה כב, ב) על הפסוק "וימסרו מאלפי בני ישראל", "שהיו נמסרין זוגות זה לזה". מדוע דוקא באופן זה? כי כשיצאו למלחמה הזאת, היה צורך לצאת שנים שנים, למנוע מצב של יחוד.

דבר זה - אומר רבי חיים מוולוז'ין - נרמז בפסוק בשיר השירים (ד, ב): "שניך כעדר הקצובות שעלו מן הרחצה שכלם מתאימות ושכלה אין בהם":

"שניך" - הכונה לגבורי החיל. "שעלו מן הרחצה" - והנם נקיים, אין בהם כל חטא. ומדוע? כיון "שכלם מתאימות" - שהלכו בחברותא, שנים שנים, ומטעם זה "שכלה אין בהם".

ויאמר אלעזר הכהן אל אנשי הצבא הבאים למלחמה (לא,כא)

הגעלת וטבילת כלים

"ויאמר אלעזר הכהן אל אנשי הצבא הבאים למלחמה, זאת חוקת התורה ... אך את הזהב ואת הכסף, את הנחושת את הברזל את הבדיל ואת העופרת, כל דבר אשר יבא באש תעבירו באש וטהר ... וכל אשר לא יבא באש תעבירו במים".

פסוקים אלו נכתבו לאחר מלחמת מדין בא נאמר למשה: "נקם נקמת בני ישראל מאת המדינים ... החלצו מאתכם אנשים לצבא ויהיו על מדין לתת נקמת ה' במדין ... וישבו בני ישראל את נשי מדין ואת טפם. ואת כל בהמתם ואת כל מקנהם ואת כל חילם בזזו".

בעת מלחמת מדין נתחדשו לעם ישראל מספר הלכות: הגעלת כלים, טבילת כלים, התרת מאכלות אסורות בזמן מלחמה.

פרשת מטות

כלי מדין היו בלועים באיסורי אכילה, וכשבני ישראל רצו להשתמש בכלים אלו לצורך בישוליהם, היה עליהם להכשיר את הכלים הבלועים באיסור, או על ידי פעולת הגעלה או על ידי פעולת ליבון.

מפרשי התורה תמהים מדוע הלכות אלו נאמרו כאן ולא קודם לכן כאשר חזרו ישראל ממלחמת סיחון ועוג? וכן, התורה מצוה: "כל דבר אשר יבוא באש – תעבירו באש וטהר, אך במי נדה יתחטא". הפסוק מלמדנו כי גם לאחר הליבון או ההגעלה, יש צורך להטביל את הכלי במקוה כדי לטהר אותו, מדוע? גם כאן נשאלת אותה השאלה מדוע לא צותה התורה על דין הטבלת כלים במלחמת סיחון ועוג?

שאלה נוספת שהעסיקה את מפרשי התורה, מדוע הוצרכו השבים מהמלחמה לשהות מחוץ למחנה עד לטהרתם כנאמר: "ואתם חנו מחוץ למחנה שבעת ימים ... תתחטאו ביום השלישי וביום השביעי, אתם ושביכם", ומדוע לא נאמרה מצות הרחקה כששבו מלחמת סיחון ועוג?

הרמב"ן בפירושו לתורה מיישב על פי דברי הגמרא במסכת חולין שבזמן שנכנסו ישראל לארץ כנען ועסקו בכיבושם של שבעת העמים, הותרו להם אפילו "קדלי דחזירא" – בשר חזירים, ולכן דינים אלו לא נאמרו במלחמת סיחון ועוג, לא כן במלחמת מדין שאינם נימנים על שבעת עמי כנען, לא הותרו איסורי אכילה, וכאן המקום ללמד פרשת הגעלת כלים, אך עדיין בנידון השאלה מדוע לא ציותה התורה הטבלת כלים במלחמת סיחון ועוג לא נפתרה, שהרי רק מאכלות אסורות הותרו ולא איסורים אחרים, והטבלת כלים כמוה כמצות שופר ולולב שמחוייבים בהם אף בשעת מלחמה, וגם אם הגוי לא בישל בכלי זה יש צורך להטבילו?

בספר "כלי חמדה, מביא ששמע משמו של הגאון רבי אברהם מצ'כנוב זצ"ל, כי חיוב הטבילה אינו אלא בכלי שבא הישר מרשותו של הגוי לרשותו של ישראל, אך כלי שהופקר על ידי הגוי והגיע לידי ישראל מההפקר אינו מחוייב בטבילה, ולכן, במלחמת מדין שהחיו ישראל את הטף והנשים, אף שאבותיהם – בעליהם נהרגו, נפלו אליהם הכלים בירושה לאחר המלחמה, ולכן התחייבו הכלים בטבילה, לא כן במלחמת סיחון ועוג שלא השאירו איש, נשארו הכלים ללא בעלים וזכיית ישראל בכלים אלו היתה מההפקר, מצב שאינו מחייב טבילה.

בדבר השאלה מדוע נצטוו על הרחקה מחוץ למחנה עד לטהרתם דווקא במלחמת מדין, משיב הרמב"ן בשתי דרכים. דרך אחת, היות ובמלחמת סיחון ועוג נלחמו כל ישראל, ולא היה צורך להזהיר קצתם את קצתם שלא יטמאו, אך במלחמת מדין השתתפו רק מתי מעט – שנים עשר אלף, במקרה זה היה מהצורך להזהירם שלא יטמאו את אלה שנשארו במחנה, ולכן התבקשו הלוחמים להמתין מחוץ למחנה עד לטהרתם.

דרך אחרת מפרש הרמב"ן, היות ובמלחמת סיחון ועוג השתתף כל עם ישראל, טומאה הותרה בציבור ולכן לא היה צורך לצוות על הרחקה, אך במלחמת מדין רוב הציבור לא נטמא ולא הותרה טומאה בציבור, ולכן התבקשו הלוחמים להמתין מחוץ למחנה.

בני ישראל החוזרים מהמלחמה ופושטים ידיהם בביזה, לא נהנים ללא ההלכות הקשורות לאותה ביזה, כי באשר יפנה האדם, ימצא את ההלכה המתוה את דרכו.

וַיֹּאמֶר אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן אֶל אַנְשֵׁי הַצָּבָא הַבָּאִים לַמִּלְחָמָה (לא,כא)

במלחמה אין להתייאש מכשלונות

בס"ד

פרשת מטות

הנה משל שיסביר זאת: אדם הלך על שפת הים, וראה שהים פולט אבנים טובות ומרגליות, האם יתרשל אותו אדם מללקטן מאחר שהזמן העומד לרשותו קצר?

בוודאי שלא! כל בר-דעת מבין, כי אפילו בזמן מועט ביותר, ניתן ללקט באותו מקום, אבנים יקרות שערכן כה רב, עד שניתן יהיה להתפרנס מהן בכבוד ובעושר, במשך תקופה ארוכה.

כאשר האדם שואף להשיג חומריות, לא מפריעה לו כלל הטענה שגם אם הוא יתאמץ בכל כוחותיו, הוא לא יוכל לאסוף אוצרות מלכים. כל אדם, משתדל להתפרנס כפי כוחו, למרות הידיעה שהעושר הגדול הוא ממנו והלאה.

הנמשל: מסביר החפץ חיים, זוהי כוונת הכתוב: "אם תבקשנה ככסף וכמטמונים תחפשנה אז תבין יראת ה' " (משלי ב, ד). על האדם לנהוג בבקשת התכלית הנצחית כמו שהוא נוהג בחיפוש מטמונים גשמיים. כשם שגם אם לא יוכל האדם לאסוף את כל הכסף שבמטמון, אף על פי כן הוא לא יתעצל מללקט אוצרות כפי כוחו, כך גם בעניני התכלית הנצחית, עליו להשתדל לעשות כל מה שבכוחו לעשות. לדוגמא, היצר הרע מפתה את האדם שלא יקיים את מצוות שמירת הלשון ואומר לו: איזו תועלת תקבל אם תלמד ותעמיק בענין זה, האם תוכל לקיים את כל הלכות לשון הרע ולשמור את פיך כל ימי חייך? מוטב שלא תתחיל בענין זה כלל! כי היא מידה שאין לה קיצבה. על כך יש לענות לו, שגם כל הישג קטן, יקר וחשוב הוא לאין ערוך. ענין לשון הרע, הוא רק דוגמא לטענות רבות כגון זו, שבפי היצר הרע. על האדם להכיר את התשובה לטענה זו, והיא, שבאיסוף אוצרות ומטמונים יקרים, אוספים כפי הכוח, ולא מתייאשים מיד בתחילה, כשנוכחים לדעת, שלא יוכלו לאסוף את הכל.

אצעדה וצמיד טבעת עגיל וכומז (לא,נ)

שמענו מעשה נפלא, באחד מצדיקי הדור שהלך ברחובה של עיר בליווי תלמידיו. לפתע נעצר והתמהמה בסמוך לחנות תכשיטים. התלמידים ראו כן תמהו, על מה ולמה נעמד כאן רבנו!?

לבסוף נכנס הרב אל החנות, "רצוני לראות תכשיטים" - ביקש. בעל החנות ורעייתו מיהרו להציע לפניו מגוון של תכשיטים. המשיך הרבי להתעניין במשך דקות ארוכות בטיבו של כל תכשיט ובמחירו, ובסופו של דבר בחר בתכשיט מסויים.

תלמידיו השתוממו מהמתרחש לנגד עיניהם. וביציאתם מן החנות פנו אליו ושאלו: "רבי, תורה היא וללמוד אנו צריכים, מה עומד מאחורי כל המעמד הזה שאינו אופייני כלל לכבודו"?

"אסביר לכם" - השיב הרב, "כשעברנו ברחוב ליד החנות, עלה באזני קול מריבה בין בעל החנות לאשתו. עצרתי את צעדי ושמעתי כי הוויכוח הולך ומתלהט... החלטתי לעשות מעשה. נכנסתי באמתלה של קניית תכשיטים, כך הם היו חייבים להפסיק את הוויכוח ביניהם. התעכבתי בחנות משך זמן מה בו שיערתי כי כעסם שכך, ומאחר שישנו איסור הונאה להתעניין במוצרי החנות בלא לקנות - נאלצתי אף לרכוש תכשיט כלשהו...!

ודעו חטאתכמאשר תמצא אתכם (לב,כג)

בפסוק זה רמז לענין 'מדה כנגד מדה', וכך מפרשו בעל ה"גבעתשאול":

"ודעו חטאתכם" - איך תדעו מהי חטאתכם, באיזו עברה נכשלתם- ? לפי "אשר תמצא אתכם", לפי העונש

פרשת מטות

אשר מצא אתכם. העונש בא בהתאם לחטא, וממילא הוא מעיד על החטא.

ומוסיף ה"גבעת שאול" ואומר: הקב"ה אמנם נותן את העונש, אך הקב"ה מצטער מאד על שנאלץ לעשות זאת. כאשר אחד מישראל סובל - גם הקב"ה סובל עמו, כנאמר: "עמו אנכי בצרה" (תהלים צא, טו). ואמרו חז"ל (סנהדרין מו ע"א): בשעה שאדם מצטער [- שפרענות באה עליו בעוונו" - רש"י], שכינה מה לשון אומרת: 'קלני מראשיקלני מזרועי'".

לגרום צער כזה לקב"ה -גם זה חטא. זהו שנרמז בפסוק: "ודעו חטאתכם אשר תמצא אתכם" - העונש אשר מצא אתכמבשל חטאיכם, גמהואחטא.

בנו לכם ערים לטפכם וגדרות לצאנכם (לב,כד)

סדר עדיפויות

מעשה ביהודי שפגש במורינו הגאון יהודה צדקה זצ"ל, וביקש את ברכתו לברכה והצלחה. התעניין מורינו במשפחתו של אותו אדם, והתברר שבניו לומדים בבית ספר "כללי". חייך מורינו את חיוכו הטוב והעדין, ואמר: "טעות בידך, אחי. החינוך שלנו הוא 'כללי': הוא כולל את מורשת הדורות, כולל תורה ותפילה, כיבוד הורים ומידות טובות ונאות. הוא כולל מקרא ומשנה, הלכות ואגדות. החינוך ההוא חינוך 'פרטי' הוא, חינוך שניתק את עצמו ממורשת הדורות ופנה אל רהבים וסטי כזב"... ומיד הרצין והחל להוכיחו באהבה: הכיצד יכול אדם להפקיר כך את ילדיו!

הצטדק הלה וטען, שהחינוך שם נאה ויאה, עם "תכניות העשרה"... שאלו רבינו: "אמור נא לי, אילו היו מציעים לך בית ספר מעולה, עם חסרון קטן בלבד: שמקללים שם את אביך. היית שולח לשם את ילדיך"?

נרתע האיש וקרא: "חלילה וחס."! שאל רבינו: "ואם מלמדים שם לזלזל באבינו שבשמיים, האב הרחמן..."!?

נבוך האב, ולא מצא מילים. רק אמר, שבית הספר החרדי במקום שוכן במבנה רעוע, חם שם בקיץ וקר בחורף. ואילו בבית הספר האחר ישנם תנאים נפלאים. מבנים מפוארים ומרווחים.

שוב חייך רבינו, ואמר: "טענה זו נדחתה לפני שלושת אלפים ושלוש מאות שנה! בני גד ובני ראובן ביקשו: 'גדרות צאן נבנה למקנינו פה, וערים לטפינו'. ומשה רבינו תיקן אותם ושינה את הסדר: 'בנו לכם ערים לטפכם, וגדרות לצאנכם'. הנה כי כן, הם שמו דגש על המקנה. הגשמיות והרווחה. הטף, החינוך, בא במקום השני. ומשה רבינו אמר להם שבראש ובראשונה יש לחשוב על החינוך ומהותו, על הנוער והטף"!

שמע האיש לקול מורינו, וכיום הוא רווה נחת בלי סוף. כל ילדיו הקימו משפחות לתפארת בית אבותם, ברוח היהדות הנאמנה ומורשת האבות!

"נַחְנוּ נַעֲבֹר חֲלוּצִים לִפְנֵי ה'..." (לב,לב)

ומביא האלשיך הקדוש, שיש במסורה ארבע מקראות שבהם מוזכרת המילה "נחנו": "כולנו בני איש אחד נחנו" (בראשית מב, יא),
"ונחנו מה" (שמות טז, ח), "נחנו נעבור חלוצים" (במדבר לב, לב), "נַחנו פשענו ומרינו אתה לא סלחת" (איכה ג, כד).

פרשת מטות

כתוב בגמרא (יומא ט:) שמקדש הראשון חרב על שלש עבירות שהיו בו, עבודה זרה, גילוי עריות ושפיכות דמים, ומקדש שני חרב מפני שנאת חנם, וצריך לתקן החטאים שחטאנו במקדש הראשון וגם צריך אחדות ואהבה בינינו, לתקן עוון שנאת חנם שהיה במקדש השני.

אבל קשה שתהיה אהבה וריעות, בין ישראל, מפני הקנאה והתאוה והכבוד (אבות ד, כא), ושורש התיקון לזה הוא ההכנעה, כשהאדם נכנע ושפל ואינו נחשב לכלום בעיני עצמו, רק משגיח תמיד על חלק הרוחני שבתוכו, בזה יכניע את כל המידות הרעות ויוכל לבוא לידי אהבה ואחדות.

ובזה יבואר המסורה: "נחנו פשענו ומרינו" - בזמן מקדש ראשון, ואף על פי כן אנו מצפים: "נחנו נעבור חלוצים - לארצנו", מפני שנשוב בתשובה שלימה על הפשעים, ונתקן תיקון גמור ע"י שנשוב מאהבה, עד שזדונות יעשו זכיות (יומא פו:) ויהיה לנו חיל של מלאכים מן המצות, וגם מן הזדונות שיהפכו לזכיות, כמו שכתב האלשיך בפרשה זו (לא, א-ו) על פסוק לעיל (לא, ג): "החלצו מאתכם אנשים לצבא", רוצה לומר, הם המלאכים שנבראו מהמצות שלזה נקרא הצדיק 'איש חיל' וזה שאמר: "מאתכם" (עי"ש באלשיך באריכות).

וזה שאמר: "נחנו נעבור לארצנו", מפני ש"נחנו נעבור חלוצים", רוצה לומר, חלוצי צבא - מלאכים הנעשים מן המצות, וגם מן העבירות על ידי התשובה מאהבה וכנ"ל.

ואם תאמר, עדיין יש עלינו עוון שנאת חנם, שבגללו נחרב מקדש שני, על כן אמר שגם עוון זה נתקן ע"י שיהיו שלום, אהבה ואחדות בינינו, וזה שאמר: "כולנו בני איש אחד נחנו" - אב אחד לכולנו, על ידי זה תהיה לנו אחדות.

ואם תאמר איך אפשר לבוא לכך, כי לא כל הדעות שוות, וכל אחד מקנא בחבירו ועל ידי הקנאה והתאוה שמתאוה למה שיש לחבירו כבוד וכד', יש פירוד הלבבות, לזה אמר שנבוא למדריגת הכנעה ושפלות, ועל ידי זה נסיר מאתנו המדות הרעות. וזה שאמר: "ונחנו מה" - שרומז להכנעה וענוה, ועל ידי זה נוכל לבוא אל אהבה ואחדות, וכשנתקן תיקונים אלו, נזכה ל"נחנו נעבור חלוצים לארצנו, במהרה בימינו אמן. [דודאים בשדה]

ויתן להם משה לבני גד ולבני ראובן ולחצי שבט מנשה בן יוסף (לב,לג)

הנה לעיל כשהתנה עמהם משה מצינו שהתנה עם בנ"ג ובנ"ר בלבד ולא עם חצי שבט מנשה וצ"ב.

וביאור הענין נראה עפ"מ דאיתא (ירושלמי קידושין פ"ג ה"ג) האומר הרי את מקודשת לי לאחר שירדו גשמים, אם ירדו מקודשת דהכל מודים בלאמר דלא בעי משפטי התנאים ואפילו לר"מ דבעינן בכ"מ תנאי כפול, ופריך מבני גד ובנ"ר דאם לאו כלאחר הוא (פי' דמשה אמר להם אם יעברו ינחלו ואם לא יעברו ינחלו בארץ כנען ולא בארץ הגלעד, וכיון שאמר אם יעברו הא דמיא לכלאחר שירדו גשמים ואמאי כפל לומר אם לא יעברו), ומשני שכן היתה הארץ לפניהם והן מחזיקין בידיהם ע"ש.

והביאום (עי' במלחמות ביצה י, א מדפי הרי"ף) דכיון שהם מחזיקים בה עכשיו לפיכך כפל משה שאם לא יקיימו יטלו מה שיש כבר בידיהם, ובקידושין נמי אם יאמר אם ירדו גשמים והיינו שהקידושין חלים מעכשיו בזה צריך לכפול התנאי בכדי להוציא מידה באופן שהתנאי לא יתקיים, אך בלאחר שירדו גשמים דהקידושין חלים לאחמ"כ וא"צ להוציא מידה ובזה לא בעינן לכפול, ומעתה יבואר היטב דב"ג ובנ"ר שהארץ נכבשה קודם להתנאי ונתנה להם קודם קיום התנאי לכך הוצרך למשפטי התנאים בכדי להוציאם מידם אח"כ אם לא יעברו. אמנם הנה בחצי שבט מנשה כתיב (לקמן פסוק לט) וילכו בני מכיר בן מנשה

פרשת מטות

גלעדה וילכדוה, והרי שבשעת התנאי עדיין לא נכבשה הארץ ורק אח"כ הלך יאיר וכבש, וכיון של"ה בידם מעתה דמיא ללאחר ושפיר דא"צ למשפטי התנאים

שש ערי מקלט (לה,י)

"ואת הערים אשר תתנו ללוים את שש ערי המקלט אשר תתנו לנס שמה הרוצח ועליהם תתנו ארבעים ושתים עיר". "את שלש הערים תתנו מעבר לירדן ואת שלש הערים תתנו בארץ כנען".

שני חילוקים מצינו בחז"ל בין שש ערי המקלט לבין ארבעים ושתיים ערי הלויים: האחד – שבשש ערי המקלט נקלט הרוצח בין אם יודע שערי מקלט הם ובין אם לא יודע, ואילו לערי הלויים נכנס הרוצח מתוך כונה וידיעה שערי מקלט הן. הבדל נוסף הוא שבשש ערי מקלט פטור הרוצח מלהעלות שכר ומיסים לדרים שם, ואילו בערי הלויים צריך הרוצח להשתתף בכל הוצאות העיר, כמובא בגמרא במסכת מכות, וכן נפסק להלכה ברמב"ם בהלכות רוצח ושמירת נפש.

על חלוקת שלושת הערים בעבר הירדן ושלושת הערים בארץ כנען, מובא ברש"י על פי הגמרא במסכת מכות: "אף על פי שבארץ כנען תשעה שבטים וכאן אינן אלא שנים וחצי, השוה מנין ערי מקלט שלהם, משום דבגלעד נפישי רוצחים, דכתיב: 'גלעד קרית פעלי און עקובה מדם'" (הושע ו').
בהתייחס לפסוקים דלעיל יש להתבונן ולהבין מספר דברים הנוגעים לפרשת הרוצח בשגגה וכניסתו לערי המקלט.

א. מה נשתנה דינן של ערי הלויים מדינן של שש ערי מקלט בשני הענינים שהזכרנו לעיל.

ב. סמיכות המסעות שמנינם ארבעים ושניים למנינם של ערי הלויים – ארבעים ושתיים.

ג. מדוע נבחרו דוקא ערי הלויים לערים הקולטות רוצח בשגגה, ולא שאר ערי ישראל?

ד. איך יתכן לומר ש"בגלעד נפישי רוצחים", הרי מדובר על רוצחים בשוגג ולא על רוצחים במזיד שעליהם יתכן לומר כך?

ה. הלא לכל אדם ניתנה הבחירה אם לקלקל דרכיו אם לאו, ואפילו משגגה יש לאדם להזהר, ואיך ניתן לקבוע מראש שבגלעד יהיו יותר רוצחים.

ו. נאמר בפרשה שהרוצח בשוגג יושב בעיר מקלט עד מות הכהן הגדול, ומבואר ברש"י "לפי שהיה לו לכהן גדול להתפלל שלא תארע תקלה זו לישראל בחייו". ויש להבין מדוע האחריות של הכהן הגדול רובצת עליו רק לעבירה זו ולא לשאר העבירות הנעשות כעבודה זרה, חילול שבת וכו?

ז. מובא במשנה במסכת מכות שאם מת הכהן הגדול לפני שנגזר דינו של הרוצח לגלות, ומינו כהן אחר תחתיו, ישוב הרוצח מעיר המקלט רק במיתתו של הכהן השני, וזאת אף על פי שמקרה הרצח לא אירע בזמן כהונתו של הכהן השני, והוא אחראי מפני שהיה לו לבקש רחמים שיגמר דינו של הרוצח לזכות, ולא ביקש. ותמהו המפרשים אם לפי מעשהו יש להטיל עליו עונש גלות, הרי ראוי הוא לכך, ומדוע היה לכהן להתפלל שיצא דינו לזכות?

וביאור הדברים נראים כדלהלן:
בספר דברים נאמר שהרוצח בשגגה נהג בלא דעת, כנאמר: "אשר ירצח את רעהו בבלי דעת". אילו היו

פרשת מטות

הליכותיו במחשבה ובדעת היה שוקל יותר את פעולותיו ולא היה מגיע לידי רציחה בשוגג, וכידוע, וכך מובא במסכת סוטה, שאין דעת אלא תורה, חסרון בהנהגת חייו בדרך התורה הביאתו לידי רציחה. ערי המקלט וערי הלויים הינם שני אופנים של קליטה. בערי הלויים יכול הרוצח להתחנך ולתקן מעשיו על ידי התבוננות באורחות חייהם התורניים של הלויים, ולכן קולטות ערי הלויים רק מדעת ומההכרח שהרוצח ידע שנמצא בערים אלו כדי לתקן מעשיו. ששת הערים האחרות נועדו להצלת הרוצח מגואל הדם, מפני שחסה התורה עליו, ולפיכך קולטות אותו אף שלא לדעת.

מעתה מובן בשש ערי מקלט פטור הרוצח ממיסים לאנשי העיר ובערי הלויים נדרש הוא להשתתף בהוצאות העיר, כיון שערי הלויים ניתנו לו כדי ללמוד ממעשיהם ולהיות חלק מהם ובכלל זה לשלם הוצאות העיר, מה שאין כן בשש הערים שניתנו לו רק משום שהתורה חסה עליו.
והנה, מסעות בני ישראל כללו את החלק של 'ויסעו' ואת החלק של 'ויחנו'. מטרת המסעות היתה התקדשות בני ישראל מטומאת מצרים בה היו שרויים. מטרת החניות היתה פסק זמן בין עליה לעליה, והפסק זה נועד להשריש ולקבוע את המדרגה החדשה לבל תאבד. כך גם השהייה של הרוצח בכל אחת מארבעים ושתיים ערי הלויים, נועדה להתבוננות ולהקניית ה'דעת'.

במשנה באבות נאמר: "הוי מתלמידיו של אהרן, אוהב שלום ורודף שלום". מבאר המהר"ל שתפקידו של הכהן הגדול לאחד את כלל ישראל. הכהן הגדול שהוא ראש העבודה בבית המקדש מקשר את העם כולו זה לזה, ולכן נזקפים מקרי הרציחה לחובתו המעידה על פגם באחדות ובשלום. נמצא, שאילו היה הכהן הגדול מושלם בכהונתו, לא היו באים לידי כך שאיש מישראל יטול את נפשו של רעהו. ולכן גם אם לא נתמנה הכהן אלא לפני פסק הדין יש לו אחריות, משום שעצם פסק הדין שנעשתה רציחה בישראל, יש בה פגם ועל הכהן הגדול שהתמנה עכשיו להתפלל על ריבוי השלום, ואם היה נוהג כך, היו מסבבים מהשמים שבית הדין היו מוצאים זכות לרוצח ופוטרים אותו מגלות.

מעתה מבואר הנאמר: "בגלעד נפישי רוצחים". השפעתו של הכהן אינה מצויה בעבר הירדן כמו בארץ ישראל, וכבר נאמר שארץ ישראל מקודשת מכל הארצות, ולכן המכשול קרוב יותר בעבר הירדן מאשר בארץ ישראל, ולכן השפעת האחדות והשלום חסרה בגלעד, ולכן יתכן שיארעו שם מקרי רצח בשוגג, ואין הכוונה שניטלה מאנשי גלעד הבחירה. לכן ציותה התורה להכין בעבר הירדן ערי מקלט מרובות יותר מהראוי לשניים וחצי השבטים היושבים שם, שלא כפי היחס בין מספר ערי המקלט למספר השבטים בארץ ישראל, משום שהשפעת השלום של הכהן הגדול על יושבי אותו מקום אינה כפי שהיא בארץ ישראל.